

STRATEGI FOR VISUELL KUNST I NORD-NORGE

– et tillegg til Den nordnorske kulturavtalen 2010–2013

Dan Graham: Uten tittel, 1996, Skulpturlandskap Nordland | La Compagnie Malabar, Barents Spektakel, 2009 | Aslaug Juliussen: Hornbærer, i utstillingen Being A Part, 2010.

Fylkeskommunen og kommunen skal syta for økonomiske, organisatoriske, informerende og andre relevante verkemiddel og tiltak som fremjar og legg til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd regionalt og lokalt. (Kulturlova, § 4)

Kultur- og kirkedepartementet vil (...) legge forholdene bedre til rette for kunstnere og kunstformidling slik at landsdelen får vitale og profesjonelle fagmiljøer og institusjoner for visuell kunst på internasjonalt nivå. (Mulighetenes landsdel – handlingsplan for kultur i Nordområdene)

Det nordnorske kultursamarbeidet skal bidra til et profesjonelt kulturliv som er mangfoldig, inkluderende, med høy kvalitet og er en drivkraft for utvikling og vekst i landsdelen.

(Den nordnorske kulturavtalen 2010–2013)

STRATEGI FOR VISUELL KUNST I NORD-NORGE	1
NORDNORSK KUNSTLIV MOT 2020.....	4
DEN NORDNORSKE KULTURAVTALEN 2010–2013	4
Mål og visjoner for kultursamarbeidet generelt	4
Mål og visjoner for visuell kunst spesielt.....	5
VISUELL KUNST – ET FELT I ENDRING	5
Visuell kunst i Nord-Norge.....	6
KORT PRESENTASJON AV STRATEGIEN.....	7
ÅTTE STRATEGIER FOR ØKT PRODUKSJON OG FORMIDLING	11
1. OPPRETTE NYTT NORDNORSK KUNSTFOND FOR PRODUKSJON OG FORMIDLING	11
1.1. Hva kunstfondet skal gå til.....	11
1.2. Forvaltning av kunstfondet.....	12
1.3. Prosjektøkonomi vs. fast driftsstøtte.....	13
2. UTSTILLINGSHONORAR TIL KUNSTNERE	13
2.1. Stipender.....	14
3. STYRKE ARENAER FOR FORMIDLING AV KUNST	15
3.1. Kunst i offentlige rom.....	16
4. PROFESJONALISERE TURNÉFUNKSJONEN	17
5. STYRKE FAGMILJØET GJENNOM KOMPETANSENETTVERK	17
5.1. Faglige kompetansenettverk generelt.....	18
5.2. Museale oppgaver – samling, bevaring og formidling av samtidskunst.....	18
5.3. Samisk kunst.....	19
5.4. Utdanning og videreutdanning.....	20
5.5. Stimulere og styrke kunstkritikken.....	20
5.6. Artist in Residence (AiR).....	21
6. INTERNASJONALISERING	22
7. REORGANISERE KUNSTFELTET GJENNOM REGIONALT KUNSTSENTER OG FAGLIGE NETTVERK.....	23
7.1. Organisering av kunstsenterfunksjonen.....	23
7.2. Kunstsenterets oppgaver og funksjoner innen kompetanseheving.....	24
7.3. Andre organisatoriske justeringer.....	25
8. STIMULERE FLERE ETABLERINGER AV KUNSTNERISK NÆRINGSVIRKSOMHET	25
8.2. Kunstnerisk tilknyttede arbeidsplasser.....	26
8.3. Det skal være attraktivt å være skapende kunster i Nord-Norge.....	27
VEDLEGG 1: KUNSTKARTET I NORD-NORGE – EN KORT OVERSIKT.....	30
VEDLEGG 2: LANDSDELSRÅDET FOR KULTUR – OPPGAVER OG MANDAT	31
VEDLEGG 3: RELEVANTE OFFENTLIGE DOKUMENTER	32
LOV OM OFFENTLEGE STYRESMAKTERS ANSVAR FOR KULTURVERKSEMD (KULTURLOVA):	32
KULTURLØFTET II.....	32
MULIGHETENES LANDSDEL – HANDLINGSPLAN FOR KULTUR I NORDOMRÅDENE.....	33
STORTINGSMELDING OM VISUELL KUNST, VENTES HØSTEN 2011	34

NORDNORSK KUNSTLIV MOT 2020

Den nordnorske kulturavtalen 2010–2013

Strategi for visuell kunst i Nord-Norge tar utgangspunkt i visjoner og mål i *Den nordnorske kulturavtalen 2010 – 2013* – både slik de formuleres på et overordnet plan og slik de formuleres spesifikt i forhold til visuell kunst.

Den nordnorske kulturavtalen er en samarbeidsavtale mellom Nordland, Troms og Finnmark fylkeskommuner som regulerer fordelingen av det regionale tilskuddet til en rekke nordnorske kunst- og kulturinstitusjoner med landsdelsansvar.

Tidligere har kulturavtalen vært et rent finansieringssamarbeid. I den foreliggende avtalen er det i tillegg bestemt at Landsdelsrådet for kultur – et politisk råd som består av fylkesrådene for kultur i Nordland, Troms og Finnmark – skal utvikle strategier og drive politikkutforming innen visse felles satsingsområder. Ett av dem er visuell kunst.

Mål og visjoner for kultursamarbeidet generelt

Visjon

Det nordnorske kultursamarbeidet skal bidra til et profesjonelt kulturliv som er mangfoldig, inkluderende, med høy kvalitet og er en drivkraft for utvikling og vekst i landsdelen. Kultursamarbeidet skal være en basis for internasjonalt samarbeid med hovedvekt på Nordområdene.

Hovedmål

Samarbeidet har som mål å utvikle en kulturpolitikk for Nord-Norge

- som sikrer kunst og kultur av høy kvalitet som er tilgjengelig for alle.
- som er åpen overfor internasjonale impulser.
- som synliggjør og videreutvikler vår flerkulturelle landsdel.
- som sikrer det kulturelle mangfoldet.
- som motiverer til samarbeid mellom kunst, kultur og reiseliv.
- som legger til rette for at kunstnere ønsker å bosette seg og etablere seg i Nord-Norge.
- som motiverer for tilbakestrøms-prosjekter.

Strategi

- Dra veksler på den flerkulturelle kompetansen i Nord-Norge.
- Ta utgangspunkt i de eksisterende fylkesplanene.
- Prioritere store felles satsinger som vil utløse statlige midler.
- Vektlegge politikkutforming i nær dialog med kunst- og kulturlivet.
- Sikre nordnorsk representasjon i nasjonale utvalg.
- Få til løpende forskning og utvikling innenfor kulturområdet.
- Utvikle kulturnæring i Nord-Norge.
- (Den nordnorske kulturavtalen, s. 3)

Mål og visjoner for visuell kunst spesielt

Fylkeskommunene ønsker å legge forholdene bedre til rette for kunstproduksjon og kunstformidling. Målet er at det skal være attraktivt å være skapende kunstner i Nord-Norge, og at landsdelen skal ha vitale og profesjonelle fagmiljøer og institusjoner for visuell kunst slik at det skapes, produseres og vises visuell kunst på internasjonalt nivå i landsdelen.

Det er et mål å stimulere til økt skapende virksomhet, produksjon og formidling av visuell kunst av høy kvalitet som er tilgjengelig for alle. Det er et mål å få til en bredere og bedre satsing på kunst i landsdelen gjennom koordinering og samordning av ulike roller og offentlige virkemidler innen visuell kunst.

I dag kommer kun en liten prosent av de offentlige midlene innen kunst kunstnerne til gode, og det er derfor et mål å videreutvikle vederlags- og stipendordninger som gjør det attraktivt å produsere og stille ut kunst i Nord-Norge.

I samarbeid med kunstnerorganisasjonene og -institusjonene skal det utarbeides en strategi for å styrke den visuelle kunstens betingelser i Nord-Norge. Med en sterk offentlig organisasjon med utgangspunkt i de eksisterende kunstinstitusjonene, vil vi oppnå en sterk satsing på samtidskunst, synergieffekter i form av økt kompetanse, økt formidling og økt antall produksjoner innen feltet, og ikke minst gjøre det attraktivt for norske og internasjonale kunstnere å skape og stille ut i landsdelen. Behovet for å styrke kompetansen innen både produksjon og formidling er et uttalt ønske fra kunstfeltet selv. Også dette vil være en viktig del av kunstorganisasjonens funksjon og oppgave. (Den nordnorske kulturavtalen, s. 6)

Visuell kunst – et felt i endring

Det nordnorske kultursamarbeidet skal bidra til et profesjonelt kulturliv som er mangfoldig, inkluderende, med høy kvalitet og er en drivkraft for utvikling og vekst i landsdelen. (Den nordnorske kulturavtalen 2010–2013)

Begrepet ”visuell kunst” innbefatter et bredt spekter av skapende uttrykksformer – billedkunst, skulptur, kunsthåndverk, kunst i offentlige rom, performance, funksjonell kunst, relasjonell og stedsspesifikk kunst, videokunst, installasjoner – bare for å nevne noen.

Feltet for visuell kunst har vært i sterk endring de siste 10-15 årene. Det har skjedd en utvikling av nye uttrykk, samarbeidsformer og arenaer. Dagens kunstproduksjon foregår ofte utenfor institusjoner, kunstnere knytter seg sterkere opp til internasjonalt kunstliv enn tidligere, og nye uttrykk har ført til at tverrfaglige og kollektive kunstproduksjoner er blitt vanligere. Mye av kunsten som skapes er ikke-kommersiell. Kuratorer spiller en stadig sterkere rolle i produksjon og formidling av kunst, og kunstkritikken har blitt stadig viktigere for den offentlige samtalen omkring kunst. Slike endringer i kunstfeltet gjør det nødvendig også å se på behovet for endringer i kulturpolitikken.

Høsten 2010 går Kulturdepartementet i gang med en ny stortingsmelding om visuell kunst. I april 2010 anmodet kunstnerorganisasjonene om en bred utredning for det visuelle kunstfeltet, som kunne munne ut i en konkret handlingsplan for å bedre produksjonsvilkårene for visuell kunst. To måneder senere ba også Kulturrådet om en gjennomgang av feltet for visuell kunst. Også Kulturrådet påpekte at de store endringene i det visuelle kunstfeltet har skapt et behov for en fornyet kunstpolitikk som er tilpasset dagens kunstverden.

Visuell kunst i Nord-Norge

Nord-Norge har et aktivt kunstliv. Her er utdanningsinstitusjoner fra grunnskole til akademnivå, to nasjonale museer, over tjue kunstforeninger, to kunstnersentre, landsdelsutstillinger, internasjonale festivaler, produksjonsfellesskap, gjesteatelierer, kunstnerdrevene visningsrom og private gallerier.

Det er betydelig fornyet aktivitet i Tromsø med opprettelsen av akademiet. Nylig fikk to nye kunstnerdrevne visningsrom i Tromsø treårig driftsstøtte fra Kulturrådet – som to av fem i landet. Samisk kunstnersenter forbereder flytting til større lokaler sentralt i Karasjok, og det er lagt opp til større aktivitet i Vågan med fusjoneringen av Nordnorsk kunstnersenter og Lofoten International Art Festival (LIAF). Pikene på broen i Kirkenes driver utstrakt internasjonalt kunstsamarbeid i Barentsregionen, gjennom en av landets beste kunstfestivaler, Barents Spektakel, og kunstnerutvekslingsprogrammet BAR International. Skulpturlandskap Nordland utvides fortsatt – kunstverkene har blitt svært betydningsfulle både for lokalbefolkningen og for internasjonal profilering av Nordland og Norge. Og på Trastad samlinger i Sør-Troms finnes verdens største samling av kunst laget av psykisk utviklingshemmede, "Outsiders Art". Bare for å nevne noe.

Gjennom det nordnorske kultursamarbeidet yter Nordland, Troms og Finnmark støtte til en rekke institusjoner og organisasjoner med landsdelsansvar. På feltet for visuell kunst, er følgende omfattet av avtalen: Nordnorsk kunstnersenter (NNKS) og herunder LIAF, begge i Vågan; Se kunst i Nord-Norge (SKINN), Bodø; Den Nordnorske Kunstutstilling (Nordnorsken), Bodø; Nordland Kunst- og filmfagskole, Kabelvåg; Festspillene i Nord-Norge, Harstad; Trastad samlinger, Sør-Troms; samt landsdelsdekkende organisasjoner for skapende kunstnere, dvs. Nordnorske bildende kunstnere og Norske kunsthåndverkere, avd. Nord-Norge.

Flere av disse mottar også statlig støtte. I tillegg kan selvsagt både institusjoner, produsenter og kunstnere i Nord-Norge søke ulike nasjonale og internasjonale støtteordninger, for eksempel gjennom Norsk kulturråd, Kulturkontakt Nord, EUs kulturprogram eller BarentsKult, og kunstnere kan søke nasjonale kunstnerstipend og garantiinntekt. De tre fylkeskommunene har også hver for seg ulike kunstner- og/eller reisestipend.

Denne strategien omfatter innsatsområder som de tre fylkene vil fremme og arbeide for i *fellesskap*.

Under arbeidet med å utforme en ny strategi for visuell kunst i Nord-Norge, har det vært avholdt en rekke møter med sentrale aktører i kunstfeltet, både i landsdelen og nasjonalt. Det har også vært avholdt et åpent dialogmøte med seksti deltakere i Tromsø i november 2010. Prosessen har avdekket en rekke behov for det visuelle kunstfeltet. Mange av disse behovene gjelder også på et nasjonalt plan – for eksempel behovet for lønn til kunstnere i tilknytning til kunstproduksjoner ved museer og gallerier med offentlig støtte. Det er derfor viktig å se den nordnorske strategien i relasjon til utredningene og tiltakene som etter hvert fremmes på

nasjonalt nivå. Nord-Norge har i tillegg spesifikke regionale utfordringer som det må tas hensyn til.

En av de store utfordringene i Nord-Norge er mangel på produksjonsmidler. Det etterlyses både frie, fleksible prosjektmidler, bedre stipendordninger for kunstnere og økninger i budsjettammer for faste driftsmidler. Ikke minst etterspørres det økonomiske virkemidler, nettverk og kompetanse for å lage kunst og kunstprosjekter av internasjonalt format.

Landsdelsrådet mener det er riktig å legge til rette for *nyskapende* produksjon og formidling, og at et av de viktigste tiltakene for å få til dette er å opprette et nytt nordnorsk kunstfond med fleksible prosjektmidler. Et slikt kunstfond vil gi friske midler som kan stimulere til – og fange opp – endringer i kunstlivet; nye samarbeidsformer, nye arenaer, kunstnere i etableringsfasen, alternative formidlingsformer.

Det er også behov for nye og bedre arenaer for formidling av kunst, blant annet for at flere profesjonelle visningsrom kan ta i mot vandreutstillinger og vise kunst der folk bor. Visningsarenaer (museer, festivaler, kunstforeninger) er ofte også utstillingsprodusenter, og har behov for forutsigbare rammevilkår for å drive fram gode resultater til beste for kunsten, kunstneren og publikum. Det er også et behov for økt kuratorkompetanse i landsdelen.

Nord-Norge har flere aktører som turnerer produksjoner og utstillinger, men det mangler noen som kan koordinere turneer for produsenter som ikke turnerer selv. Det er med andre ord behov for en styrking av turnéfunksjonen.

Landsdelen har altså både vitale fagmiljøer og institusjoner, og en rekke aktive kunstnere. Men miljøene er ofte små, og det er lange avstander mellom kompetansemiljøene. Mange billedkunstnere og kunsthåndverkere opplever at det er utfordrende å etablere seg som kunstner i Nord-Norge, og gjennomsnittsalderen for de organiserte kunstnerne er høy; over 55 år. Det er mangel på rimelige verksteder, inntektsgrunnlaget er lavt og honorarordningene er mangelfulle. Med tiltak i strategien er målet å gjøre det enklere og mer attraktivt å etablere seg som kunstner i landsdelen..

Hovedmålsettingen for strategien er å styrke produksjon og formidling av visuell kunst av høy kvalitet i Nord-Norge. Landsdelsrådet mener det er viktig å sikre at Nord-Norge har et levende og sterkt kunstliv, at nordnorske kunstnere kan ferdes på den globale kunstscenen, og at det formidles kunst på internasjonalt nivå over hele Nord-Norge. En bevisst satsning på kultur er ikke bare en satsning på kunstrelaterte opplevelser for befolkningen, men også på stedsutvikling og reiselivsnæring, på identitet og livskvalitet.

Kort presentasjon av strategien

Landsdelsrådet for kultur har samlet seg om en overordnet strategi i åtte punkter. Disse punktene ble presentert på dialogmøte i Tromsø 3. november 2010, og i møte med kulturminister Anniken Huitfeldt i Oslo 19. november 2010.

:

1. Opprette nytt nordnorsk kunstfond for produksjon og formidling

Landsdelsrådet ønsker å opprette et nytt nordnorsk kunstfond med fleksible midler til nyskapende produksjon og formidling av kunst av høy kvalitet. g

Kunstfondet skal være fleksibelt, og skal kunne søkes av kunstnere, kuratorer, institusjoner og organisasjoner, også utenfor landsdelen. Krav for tildeling skal være at den primære kunstneriske aktiviteten skal finne sted i Nord-Norge. Tildelinger skal prioritere nyskapende produksjon og formidling av kunst av høy kvalitet.

Produksjonsmidlene må forvaltes av et kunsthaglig høyt kvalifisert råd og etter prinsippet om armlengdes avstand.

Produksjonsfondet bør ha en kombinasjon av regionale og statlige midler.

2. Utstillingshonorar til kunstnere

Kunstnere må få en akseptabel lønn for jobben de gjør. Landsdelsrådet ønsker at det skal innføres et prinsipp om utstillingshonorar for kunstnere som stiller ut i offentlig støttede institusjoner eller utstillinger i Nord-Norge (statlig, fylkeskommunalt og kommunalt støttet).

Å kunne lønne kunstnere vil også gjøre det lettere å invitere kunstnere til utstillinger, og dermed gjøre det mer interessant å stille ut i Nord-Norge. Utstillingshonorar vil gi en enda mer vital og spennende kunstscene i landsdelen. Det vil også gjøre det enklere å jobbe med ikke-salgbare kunstneriske uttrykk som performance, installasjoner og lignende.

Når det gjelder utstillingshonorar, er vi på linje med kunstnerorganisasjonene, som ønsker bedre system enn dagens utstillingsvederlag.

Landsdelsrådet ønsker at Nord-Norge kan være et område for et pilotprosjekt for å prøve ut en ordning med utstillingshonorar. I prosjektperioden vil det være en forutsetning at alle utstillingsprodusenter som mottar offentlig tilskudd inngår avtaler med kunstnerne om honorarer.

3. Styrke arenaer for formidling av kunst

Nord-Norge har behov for flere gode visningsrom og visningsarenaer for kunst. Landsdelsrådet ønsker å skape og styrke arenaer som er spennende i et internasjonalt perspektiv, som festivaler og ulike større kunstprosjekter, og ønsker også å bringe kunsten nærmere der folk bor.

Det må satses mer på nyetablering eller oppgradering av lokale arenaer slik at flere kommuner kan vise visuell kunst. Dette kan gjøres ved å oppgradere eksisterende visningsrom, og ved å legge til rette for at det bygges visningsrom for kunst i tilknytning til bibliotek, kulturhus eller museer.

4. Profesjonalisere turnéfunksjonen

Vandreutstillinger er en effektiv måte å nå ut til lokalsamfunnene. Flere produserer og turnerer utstillinger i dag. Vi ser behov for en styrking av turnéfunksjonen – spesielt for å ivareta utstillinger som er produsert utenfor de større institusjonene.

Turnéfunksjonen vil også kunne være samarbeidspartner til Nasjonalmuseet landsdekkende program.

Turnéfunksjonen kan knyttes opp mot en allerede eksisterende institusjon/organisasjon, og denne bør også få oppgaven med kompetanseheving for de lokale arrangørene.

5. Styrke fagmiljøet gjennom kompetansenettverk

Kunstmiljøet i Nord-Norge etterspør kompetanseheving innen flere felt – både innen produksjon og formidling. Her kan vi lære av måten museumsnettverkene er etablert på. Vi ønsker å styrke funksjoner, og rendyrke mandat og oppgaver, ved eksisterende institusjoner og organisasjoner. Sterke nettverk mellom fagmiljøene skal sikre kompetanseutveksling. Eksempler på slike nettverk kan være nettverk for kunstkritikk, for kunstpedagogikk, publikumsutvikling, forvaltning av samlinger osv.

6. Internasjonalisering

Internasjonalisering handler både om å vise spennende kunst utenfra på de nordnorske arenaene, men også at Nord-Norge skal være til stede på ulike kunstarenaer utenlands.

Vi ønsker å legge til rette for økt samarbeid mellom kunstnere, institusjoner og organisasjoner internasjonalt. Et produksjonsfond, som nevnt punkt 1, vil være et viktig grunnlag for utvikling av gode internasjonale kunstprosjekter.

Det er også viktig å bygge internasjonale nettverk gjennom nye gjesteatelierordninger for kunstnerutveksling, for eksempel gjennom mer samarbeid med OCA (Office for Contemporary Art Norway).

7. Reorganisere kunstfeltet gjennom regionalt kunstsenter og faglige nettverk

Som nevnt i punkt 5, er det behov for å se på oppgaver og funksjoner lagt til de ulike institusjonene eller organisasjonene, og å stimulere til kompetansenettverk.

Samtidig er det behov for et ressurs- og kompetansesenter som kan arbeide strategisk med kompetanseheving gjennom kurs, seminarer og lignende.

Landsdelsrådet ønsker å etablere et ressurs- og kompetansesenter – et regionalt ”kunstsenter” etter modell av de regionale filmsentrene – som både kan forvalte det nye kunstfondet og administrere kompetansehevnede tiltak. Vi ønsker ikke å opprette en ny institusjon, men vil heller se på en mulig reorganisering av Nordnorsk kunstnersenter for ivaretagelse av slike oppgaver.

Kunstfondet må som nevnt i punkt 1 forvaltes av et eget råd/styre, men administrativt kan fondet være tilknyttet et regionalt kunstsenter. Et nytt kunstsenter som også har i oppgave å forvalte kunstfondet, krever en omorganisering av Nordnorsk kunstnersenter. Dette er kunstnersenteret innstilt på å forhandle om.

8. Stimulere flere etableringer av kunstnerisk næringsvirksomhet

Vi ønsker å stimulere til at det skal bli lettere å etablere seg som kunster og å etablere kunstnerisk næringsvirksomhet. Det vil være en sentral oppgave å sørge for kompetanseutvikling (kurs og opplæring) i forhold til etablering av kunstnerisk næringsvirksomhet.

Rammebetingelsene for næringsutvikling er i liten grad tilpasset kulturnæringene. Det er derfor en utfordring å tilpasse virkemidlene bedre til de karakteristikkene og de utfordringer denne næringen har. Kunstnere forteller at det kan være vanskelig å få midler fra Innovasjon Norge, og at det er et behov for at Innovasjon Norge utvider sitt verdiskapningsbegrep til også å omfatte mer langsiktige verdier, som for eksempel stedsutvikling.

Det arbeides med kunstnerisk næringsvirksomhet på regionalt nivå i alle tre fylkeskommuner. På nasjonalt nivå bør det sees på feltet mellom støtteordninger fra Norsk kulturråd og virkemiddelapparatet til Innovasjon Norge, slik at det skapes ordninger som svarer til kunstnernes behov for et bredere verdiskapningsbegrep for kulturnæringene.

ÅTTE STRATEGIER FOR ØKT PRODUKSJON OG FORMIDLING

Det er et mål å stimulere til økt skapende virksomhet, produksjon og formidling av visuell kunst av høy kvalitet som er tilgjengelig for alle. (Den nordnorske kulturavtalen 2010–2013)

Først en begrepsavklaring: Begrepet ”kunstproduksjon” kan dreie seg om a) det arbeidet som hver enkelt skapende kunstner gjør på sitt arbeidssted, og også b) produksjon av en større utstilling eller annen type prosjekt. Begrepet ”formidling” kan forstås som a) å presentere kunst gjennom en utstilling eller prosjekter, eller b) som formidling av selve utstillingen, for eksempel gjennom kunstpedagogikk, publikasjoner, workshops, omvisninger og lignende.

1. Opprette nytt nordnorsk kunstfond for produksjon og formidling

Det er en generell mangel på produksjonsmidler til utstillinger og andre kunstprosjekter i norsk kunsthver. Dette betyr for eksempel at institusjoner ikke kan bidra så mye til at det skapes ny kunst i den grad de gjerne kunne ønske. Også frie grupper, festivaler og andre kunstner- og kuratoriniterte virksomheter har behov for frie og fleksible midler til produksjon, utstilling og formidling. For å skape og formidle kunst på internasjonalt nivå, må det finnes økonomiske rammevilkår som gjør det mulig å produsere og distribuere kunst.

Landsdelsrådet ønsker derfor å opprette et nytt nordnorsk kunstfond med produksjonsmidler til nyskapende kunstprosjekter, og til nye arenaer for møter mellom kunst og publikum. Med opprettelsen av et kunstfond vil det kunne tilføres friske midler til produksjon og formidling, og Nord-Norge vil få en tilskuddsordning som raskt vil kunne plukke opp endringer i kunsthveret.

Opprettelsen av et nytt nordnorsk kunstfond vil være et nytt og solid grep for å styrke produksjon og formidling av visuell kunst, og en måte å samordne offentlige virkemidler for å få til en bredere og bedre satsing på kunst, slik Den nordnorske kulturavtalen har som mål.

Et slikt produksjonsfond forutsetter at fylkeskommunene og staten i fellesskap finansierer ordningen.

1.1. Hva kunstfondet skal gå til

Alle aktører skal i prinsippet kunne søke kunstfondet; kunstnere for kunstproduksjon (enkeltvis og fellesskap), institusjoner og andre arenaer for utstillingsproduksjon, kuratorer, arrangører, kritikere. Produksjonsmidlene i det nye nordnorske kunstfondet skal være et supplement til støtteordninger fra Norsk kulturråd – ikke en erstatning eller konkurrerende ordning.

Fondet vil kunne besørge produksjonsstøtte til større prosjekter, så som festivaler, landsdelsdekkende utstillinger og lignende, men også innbefatte fleksible produksjonsmidler som kan ivareta mindre, nyskapende miljøer.

Det må utarbeides kriterier for tildeling av midler gjennom fondet. Primære kriterier vil være kunstnernes faglige kvalifikasjoner og kunstnerisk nyskaping, nyskapende formidling, nye møteplasser mellom kunst og publikum, internasjonalt potensial, osv.

Kriteriene bør stimulere til samarbeid mellom institusjoner og organisasjoner. Primæraktivitet skal være lokalisert i Nord-Norge, men prosjektene må likevel begrunnes med andre kriterier enn at utstillerne bor/arbeider i Nord-Norge. Det er den kunstfaglige kvaliteten over prosjektet som skal være avgjørende for tildeling av midler.

Det skal ligge midler i fondet til:

A. Forprosjekt. Dvs. idéutvikling, forarbeid, m.m.

B. Hovedprosjekt. Produksjon og formidling av kunst. Hovedprosjektstøtte forutsetter at kunstner(e) er tilknyttet en arena for formidling. Prosjektbudsjett må synliggjøre alle kostnader ved kunstproduksjonen, inkl. utstillingshonorar til kunstner, markedsføring m.m.. Man skal også kunne søke fondet om midler til formidlingstiltak som workshops, publikasjoner og kritikk, enten som del av produksjonsbudsjett eller som selvstendig prosjekt. Det skal kunne søkes til prosjekter som går over mer enn ett år, for å sikre forutsigbarhet for større produksjoner (men da med egne delsknuder for det enkelte år).

Det skal også vurderes om reisestipend skal knyttes til fondet (se punkt 5.6).

Kunstaktørenes behov for små og raske midler (ad hoc) – for eksempel til frakt og reise – kan forvaltes gjennom Nordnorsk kunstnersenter (NNKS).

1.2. Forvaltning av kunstfondet

Kunstfondet skal eies av de tre fylkene i fellesskap. Produksjonsmidlene bør være både fylkeskommunale og statlige, og må forvaltes av et uavhengig råd/styre, bestående av personer med høy kunstfaglig kompetanse, og etter prinsippet om armlengdes avstand.

Kunstfondet skal administreres og forvaltes gjennom et kunstsenter (strategipunkt 7), som foreslås etablert etter inspirasjon fra de regionale filmsentrene. Filmesentrene eies og driftes av fylkeskommunene (og evt. kommuner) som aksjeselskaper og forvalter regionale produksjonsmidler i tillegg til å fremme bransjeutviklende tiltak.

På lignende måte kan man tenke seg et nordnorsk kunstsenter der de tre fylkene står som eiere, og hvis oppgaver vil være a) forvaltning av kunstfondet og b) kompetansehevende tiltak innen produksjon og formidling av kunst. Landsdelsrådet vil peke på Nordnorsk kunstnersenter (NNKS) som et mulig utgangspunkt for å utvikle et slikt kunstsenter. Dette kommer vi tilbake til under strategipunkt 7 – reorganisering av kunstfeltet.

Innsatsområder – kunstfond

1. Det skal opprettes en nytt nordnorsk kunstfond til produksjon og formidling av kunst. Kunstfondet bør ha en kombinasjon av fylkeskommunale og statlige midler. Landsdelsrådet skal bestemme fondets størrelse og fordelingsnøkkel, og være pådriver overfor departementet i forhold til statlig bidrag til kunstfondet.

2. Eierskapsstruktur og forvaltningsorgan for kunstfondet må avklares.

3. Kriterier for de enkelte tilskuddene må avklares.

1.3. Prosjektøkonomi vs. fast driftsstøtte

Den nordnorske kulturavtalen regulerer i dag faste tilskudd til kunst- og kulturinstitusjoner og -organisasjoner i Nordland, Troms og Finnmark. Svært mange av aktørene i kunstfeltet – både de som er omfattet av avtalen og andre – understreker behovet for faste tilskudd som kan sikre forutsigbar drift og finansielle muskler til å gjennomføre større og tidkrevende prosjekter.

Landsdelsrådet anser det som viktig at Nord-Norge har sterke institusjoner og fagmiljøer som er attraktive arbeidsplasser slik at man kan rekruttere høyt kvalifisert personale, og konkurrere om både ledere og nøkkelpersoner med solid erfaring og internasjonale nettverk.

Under forarbeidene til denne strategien har kunstmiljøet stilt seg positive til en økning av produksjonsmidler gjennom prosjektmidler i det nye kunstfondet. Det synes å være bred enighet om at prosjektbasert støtte er en styrke for kunstnerisk nyskaping og samarbeid. Samtidig blir det påpekt at en prosjektbasert økonomi kan oppleves som en svakhet når det gjelder å få vellykkete prosjekter over på en forutsigbar, stabil og langsiktig drift.

2. Utstillingshonorar til kunstnere

I dag kommer kun en liten prosent av de offentlige midlene innen kunst kunstnerne til gode, og det er derfor et mål å videreutvikle vederlags- og stipendordninger som gjør det attraktivt å produsere og stille ut kunst i Nord-Norge. (Den nordnorske kulturavtalen 2010–2013)

Landsdelsrådet ønsker at det skal innføres et prinsipp om utstillingshonorar for kunstnere som stiller ut i offentlige støttede institusjoner, utstillinger og arenaer i Nord-Norge (dvs. statlig, fylkeskommunalt og kommunalt støttet). I dag er det på langt nær alle visningsarenaer som betaler kunstnere honorar for utstillingsoppdrag.

Kunstnere med utstillingsavtale kan i dag søke om *utstillingsstipend* fra Norsk kulturråd. Dagens avtale om *utstillingsvederlag* gjelder kun for *statlig* finansierte institusjoner og/eller utstillinger. Satsene er lave, og dekker kun en liten del av utgiftene kunstnerne har i forbindelse med en utstilling.

Kunstnere må få en akseptabel lønn for jobben de gjør. Nye ordninger for utstillingshonorar i Nord-Norge bør utarbeides i samarbeid med kunstnerorganisasjonene, som ønsker seg en radikal omlegging av dagens vederlagsordninger.

Den nye ordningen bør kalles *utstillingshonorar* for å understreke at det er snakk om lønn for utført arbeid. Avtale om honorar bør inngås mellom partene (produsenten og kunstneren) direkte, slik det gjøres ved produksjoner ved kulturinstitusjoner innen de andre kunstuttrykkene (teatre, festivaler, kulturhus og lignende).

Fordelen med utstillingshonorar er at visuelle kunstnere får lønn for arbeid som alle andre, og at offentlig støtte går til kunstnere som aktivt formidler prosjektene sine. Innføring av utstillingshonorar vil også innebære en spredning av kunstfaglig skjønn, da det vil være de mange utstillingsarenaene som foretar utvelgelse.

Utstillingshonorarer vil videre gjøre det mer attraktivt for kunstnere å stille ut i Nord-Norge, og det vil bli lettere for mindre arrangører å invitere kunstnere til å delta i utstillinger (fremfor å basere seg på søknader fra kunstnere om å stille ut). Utstillingshonorar er særlig viktig ved ikke-kommersiell kunst, der kunstneren ikke kan forvente inntekter fra salg.

Det er et mål at utstillingshonorar skal gjelde på et nasjonalt nivå, og for alle utstillinger eller prosjekter som mottar offentlig tilskudd. Landsdelsrådet ønsker at Nord-Norge kan bli et pilotområde for utprøving av en ordning der alle produsenter som mottar offentlig støtte pålegges å innføre avtaler med utstillingshonorar. Man kan for eksempel prøve ut nye ordninger over en periode på tre år. Det anbefales at dette evalueres, slik at vi ser hva slags virkninger ordningen har i perioden.

Innsatsområder – utstillingshonorar

1. Avtaler om utstillingshonorar for kunstnere innføres som prinsipp for kunst- og kulturinstitusjoner og produsenter som mottar offentlig støtte i landsdelen. Fylkeskommunene ønsker å legge dette inn som krav ved alle tildelinger fra 2012,

og oppfordrer Kulturdepartementet til å gjøre samme prinsipp gjeldende for statstilskudd. Vi ønsker å innføre prinsippet om utstillingshonorar som et pilotprosjekt i perioden 2012–2014. I løpet av 2014 evalueres ordningen før eventuell videreføring av ordningen på permanent basis. Gjennom en evaluering vil man se hvilke konsekvenser ordningen har hatt, og hvilke virkninger den har skapt.

2.1. Stipender

Kunstnerne selv fremhever arbeidsstipender som viktige for faglig fordypning og utvikling, og etableringsstipender som viktige for å ha mulighet til å kunne etablere seg som kunstner.

Stipender er imidlertid kostbare, og går til få kunstnere. Ulike former for prosjektstøtte vil i større grad kunne skape møteplasser og kunnskapsutveksling. Det er i prosjektbasert arbeid man har det kreative møtet mellom kunstner, kurator/produsent og visningsarena. Prosjektstøtte gir også visshet om at det kommer noe tilbake til publikum i form av utstilling eller andre kunstneriske hendelser.

Landsdelsrådet prioriterer derfor å satse på prosjektstøtte gjennom det nye kunstfondet, samt å innføre utstillingshonorar, heller enn å etablere egne nordnorske arbeidsstipender som felles satsingsområde for de tre fylkeskommunene. Ansvar for eventuelle arbeidsstipender ligger derfor fortsatt hos hvert enkelt fylke.

Støtte til forprosjekt gjennom kunstfondet – dvs. ordningen med at kunstnere skal kunne søke midler før en konkret avtale om utstilling/formidling foreligger, vil kunne imøtekomme kunstnernes behov for tid til idéutvikling og fordypning.

Det finnes gode nasjonale ordninger for arbeidsstipend. Mange kunstnere i Nord-Norge uttrykker imidlertid at det er vanskeligere å få nasjonale stipend når man bor og arbeider i Nord-Norge, fordi man arbeider og stiller ut langt unna komiteenes virkefelt. Landsdelsrådet håper at den nye satsingen på visuell kunst i Nord-Norge – med økt produksjon, formidling og synlighet – kan bidra til at det vil bli enklere å kvalifisere seg til nasjonale stipender.

Landsdelsrådet oppfordrer kommunene til å satse på etablering av kunstnerarbeidsplasser gjennom å tilby rimelige verksteder og etableringsstipender.

Reisestipend knyttes til Artist in Residence-programmer, se punkt 5.6.

Innsatsområder – stipend

1. Hver fylkeskommune lager en oversikt over eksisterende stipendordninger i fylket. Det er den enkelte fylkeskommunes ansvar å vurdere hva slags stipendordninger de ev. ønsker å ha, samt å utvikle disse.

3. Styrke arenaer for formidling av kunst

Nord-Norge har flere ulike arenaer for kunstformidling i dag – kunstnersentre, kunstforeninger, festivaler og gallerier. Det finnes to også kunstmuseer i Nord-Norge; Nordnorsk kunstmuseum i Tromsø og de samiske kunstsamlinger ved RiddoDuottarMuseat i Karasjok.

Likevel er det – jevnt over, og særlig i Finnmark – mangel på gode visningssteder som kan ta i mot for eksempel større vandrestillinger. Det må arbeides for flere gode og alternative visningssteder for kunst, særlig for samtidskunst, for å kunne nå kulturavtalens mål om at kunst av høy kvalitet skal være tilgjengelig for alle. Formidlingskompetansen hos mindre arrangører må også styrkes.

Det er behov for gode lokaler som er attraktive for kunstnere å stille ut i, og for publikum å komme til. Ett viktig tiltak vil kunne være å opprette og/eller oppgradere visningsrom for kunst i tilknytning til bibliotek, kulturhistoriske museer og kulturhus. Det er ønskelig å bruke Nordnorsk kunstmuseum som rådgivende organ i forhold til tekniske og sikkerhetsmessige krav til visningsrom.

Kunstscenen i Nord-Norge må også styrkes gjennom bevisst satsning på arenaer som er spennende i et internasjonalt perspektiv, som festivaler, residensprogrammer og større kunstprosjekter (mer om dette under punkt 7 – internasjonalisering).

Når det gjelder utvikling av visningsarenaer, vil noen tiltak være fylkeskommunalt ansvar, enten enkeltvis eller på landsdelsnivå, mens andre tiltak er på statlig eller kommunalt nivå.

Der ansvaret er statlig, vil det være naturlig at Landsdelsrådet for kultur fremmer aktuelle saker overfor Kulturdepartementet og således støtter opp om nordnorske aktører. På lokalt

nivå er det naturlig at fylkeskommunene kan finne ulike løsninger i samarbeid med kommunene og aktørene i feltet.

Innsatsområder - arenavikling

1. Hvert enkelt fylke skal i samarbeid med kommunene lage en oversikt over eksisterende visningsrom og kunstarenaer og utvikle en strategi i forhold til nyetablering og oppgradering av rom for visuell kunst. Kulturhus, biblioteker og museer kan lokalt utvikles til gode arenaer for visuell kunst.

Det er den enkelte fylkeskommunes ansvar å utvikle visningsrom.

2. Nordnorsk kunstmuseum bør ha en rolle som faglig rådgiver for bygging og oppgradering av visningsrom for visuell kunst og være samarbeidspartner for fylkeskommunene.

3. Arrangørleddet (kunstforeninger m.fl.) må utvikles og profesjonaliseres. Turnéorganisasjonen (se strategipunkt 4) skal ta ansvar for kompetanseheving (ift formidling, arrangørkunnskap osv.) hos arrangørene. De fylkesvise oversiktene for arenavikling overleveres turnéorganisasjonen slik at denne kan være fylkenes rådgiver i forhold til profesjonalisering av arrangørkompetansen.

4. Profesjonalisere visningsarenaer, blant annet gjennom styrking av kunstforeninger.

3.1. Kunst i offentlige rom

Det er en stadig økende interesse for kunst i offentlige rom, og stadig mer av samtidskunsten er orientert mot det stedsspesifikke og relasjonelle. Alternative arenaer for kunstformidling – som kunst i offentlige rom, stedsspesifikk kunst, bør tas i bruk i større skala.

Flere oppdrag med kunst i offentlig rom i Nord-Norge vil styrke både produksjon og formidling av visuell kunst. Utsmykkingsoppdrag er både meritterende og inntektsbringende for kunstnere, og kan også stimulere til bo- og bli-lyst i landsdelen for kunstnere som engasjeres fra andre steder i landet. Det skal være et fortsatt aktivt samarbeid med KORO (Kunst i offentlige rom).

Innsatsområder – kunst i offentlig rom

1. Fylkeskommunene og kommunene skal invitere kunstnere til samarbeid med planmyndigheter i utformingen av sosiale rom.

2. Det skal utarbeides en forsøksordning der man går aktivt ut til bedrifter og offentlige instanser som får byggetillatelse og tilby dem kunstnerisk konsulent / kontakt med kunstner for utsmykkingsoppdrag. Dette er en oppgave som muligens kan tillegges det nye kunstsenteret.

4. Profesjonalisere turnéfunksjonen

Vandreutstillinger er en effektiv måte å nå ut til lokalsamfunnene. Flere institusjoner og organisasjoner produserer og turnerer utstillinger i dag. Landsdelsrådet ser behov for en styrking av turnéfunksjonen – spesielt for å ivareta utstillinger og prosjekter som er produsert utenfor de større institusjonene.

Turnéorganisasjonen skal kunne koordinere utstillingsturneer for et bredt spekter utstillingsprodusenter. Den må besitte oversikt over alle visningsrom og arenaer, og ha spisskompetanse på lokaliteter i landsdelen – museer, kunstforeninger, biblioteker, kulturhus. Den bør også få oppgaven med kompetanseheving for de lokale arrangørene, og må derfor inneha kompetanse på arenavutvikling og publikumsbygging, og ha dette som et aktivt arbeidsfelt. Turnéorganisasjonen må samarbeide aktivt med fylkene.

Turnéorganisasjonen vil kunne være det kompetanseorganet som inngår avtaler med Nasjonalmuseets landsdekkende program.

Turnéfunksjonen kan knyttes opp mot en allerede eksisterende institusjon/organisasjon, for eksempel SKINN, Nordnorsk kunstnersenter, Nordnorsk kunstmuseum, eller evt. til tre større kunstforeninger – ett i hvert fylke.

Innsatsområder – turnéfunksjon

1. Turnéfunksjonen i Nord-Norge skal styrkes i tilknytning til i en eksisterende institusjon/organisasjon. Organisasjonsmodell for turnéfunksjon må avklares.
2. Turnéfunksjonen skal turnere utstillinger og sikre at kunst vises over hele landsdelen, samt utvikle arrangørleddet gjennom ulike kompetansehevede tiltak.

5. Styrke fagmiljøet gjennom kompetansenettverk

Kunstmiljøet i Nord-Norge etterspør kompetanseheving innen flere felt, som utstillingsproduksjon og kuratering, publikumsutvikling, internasjonalisering og formidling. Det er også behov for kompetansehevede tiltak innen "mindre" og mer spesifikke felt, så som bistand til å skrive søknader, markedsføring og lignende.

Landsdelsrådet ønsker å styrke funksjoner, og rendyrke mandat og oppgaver, ved eksisterende institusjoner og organisasjoner. Sterke nettverk mellom fagmiljøene skal sikre kompetanseutveksling og skape muligheter for samarbeidsprosjekter. Det er et mål at alle kunstinstitusjoner og -organisasjoner i Nord-Norge som mottar offentlig støtte skal inngå i nettverkssamarbeid.

Samtidig er det behov for et ressurs- og kompetansesenter som kan arbeide strategisk med kompetanseheving gjennom kurs, konferanser og lignende. Landsdelsrådet ønsker som nevnt under strategipunkt 1 å opprette et regionalt kunstsenter, som i tillegg til å forvalte midlene i

det nye kunstoffondet, også skal ivareta kompetansehevnede oppgaver innen produksjon og formidling. Kunstsenterets kompetansehevende oppgaver vil utdypes i strategipunkt 7.

5.1. Faglige kompetansenettverk generelt

Her kan vi lære av måten de nasjonale museumsnettverkene er etablert på (beskrevet i St.meld. nr.48 (2002-2003) Kulturpolitikk fram mot 2014). I forbindelse med museumsreformen ble det satt som mål at alle museer med statlige driftstilskudd skulle inngå i nasjonale museumsnettverk, basert på museenes funksjoner, fagområder og metoder.

Landsdelsrådet inviterer kunstaktørene i Nord-Norge til å danne, slutte seg til og utvikle kompetansenettverk.

Nettverksarbeidet skal forankres i institusjonene. En institusjon i hvert nettverk skal ta hovedansvar for å utvikle og drive nettverket, etablere målsettinger og lage arbeidsplaner. Nettverket skal være basert på samarbeid og felles interesser. Nettverksansvarlig skal ikke kunne pålegge deltakerne i nettverket arbeidsoppgaver. En institusjon kan med fordel inngå i flere nettverk, og nettverkene kan samarbeide seg imellom. Alle aktører i nettverket skal ha en god faglig og økonomisk basis for å delta aktivt, med utgangspunkt i tildelte driftsmidler.

Eksempler på slike kunstnettverk kan være nettverk for visningsarenaer/arrangører, for utstillingsprodusenter, for formidling og kunstpedagogikk, for publikumsutvikling, for forvaltning av samlinger, for Artist in Residence-programmer/steder, for utdanning og videreutdanning, for internasjonale relasjoner, for kritikk, forskning og publisering.

Men det er vanskelig på forhånd å sette opp en ideell oversikt over aktuelle nettverk, og mange nettverk og samarbeidsformer finnes allerede. For eksempel har SKINN nylig initiert et nettverkssamarbeid for produksjons- og formidlingsaktører i Nord-Norge. Dette er et godt grunnlag for å videreutvikle nettverkstanken mellom kunstaktørene i Nord-Norge.

Nettverkene bør konstituere seg selv, men Landsdelsrådet vil likevel peke på noen viktige fagfelt – i tillegg til produksjon og formidling – som kan gi kompetanseheving til landsdelen gjennom å etablere faglige nettverk.

Innsatsområder – faglige nettverk generelt

1. Alle institusjoner og organisasjoner som mottar offentlig støtte skal inngå i ett eller flere nordnorske kunstnettverk, samt i nasjonale nettverk der det er naturlig.

5.2. Museale oppgaver – samling, bevaring og formidling av samtidskunst

Det er et mål å styrke innkjøp, samling og bevaring av samtidskunst. Samling og bevaring av samtidskunst er et samfunnsansvar, og et grunnlag for forskning og formidling. Innkjøp er dessuten både inntektsbringende og meritterende for kunstnere. Nordnorsk kunstmuseum har katalogisert samlingen til Troms, og det bør vurderes om ikke museet kan ha en lignende rolle for andre offentlige samlinger i landsdelen.

Behov for teknisk konservering av kunstsamlinger i Nord-Norge må ivaretas. Både Nordnorsk kunstmuseum og RiddoDuottarMuseat ønsker å etablere atelierer for teknisk konservering. Det bør avklares hvilket av disse museene et ansvar for en konserveringstjeneste for landsdelen skal legges til. Samme institusjon bør ha et nettverksansvar i landsdelen for teknisk konservering og inngå i det nasjonale nettverket på dette området.

Innsatsområder – museale oppgaver

1. Landsdelsrådet ønsker at Nordnorsk kunstmuseum styrkes i sitt landsdelsdekkende ansvar innen innkjøp og forvaltning av samlinger, og at Nordnorsk kunstmuseum kan ta et overordnet ansvar når det gjelder forvaltning av offentlige samlinger i landsdelen (registrering, teknisk konservering m.m.).
2. Landsdelsrådet vil initiere et tettere samarbeid med Staten og Nordnorsk kunstmuseum når det gjelder museets strategiske arbeid og landsdelsdekkende oppgaver.
3. Behov for teknisk konservering av kunstsamlinger må ivaretas. Et landsdelsansvar bør vurderes lagt til Nordnorsk kunstmuseum som nasjonal institusjon med tilskudd fra Kulturdepartementet eller til RiddoDuottarMuseat

5.3. Samisk kunst

Det finnes i dag flere kompetansemiljøer på samisk visuell kunst i Nord-Norge, mange av dem lokalisert i Karasjok. Her er både RiddoDuottarMuseat med de samiske kunstsamlinger, Samisk kunstnersenter, Iver Jåks hus (kunstnerleilighet), og fra høsten 2011 Kunstsolen i Karasjok. I tillegg finnes blant annet Savio-museet i Kirkenes, forskningsmiljøene ved Universitetet i Tromsø og Riddo Riddu-festivalen i Kåfjord sitt program for visuell kunst.

RiddoDuottarMuseat ønsker en betydelig økning i innkjøpsmidler, midler til oppstart av verksted for teknisk konservering samt nye lokaler for kunst. RiddoDuottarMuseat er finansiert gjennom Sametinget.

Samisk kunstnersenter er en aktiv arena for billedkunst og kunsthåndverk i Nord-Norge, og ønsker å styrke sitt fokus på kuraterte utstillinger samt på å formidle samisk kunst gjennom turnering av utstillinger, både i landsdelen, nasjonalt og internasjonalt.

Landsdelsrådet ønsker at samisk kunst må komme sterkere inn i Den kulturelle skolesekken, og at Samisk kunstnersenter tar et spesielt ansvar for dette. Landsdelsrådet ønsker å vurdere å ta Samisk kunstnersenter inn i Den nordnorske kulturavtalen.

Det er videre ønskelig med et tettere samarbeid mellom aktørene i Karasjok og Universitetet i Tromsø (som forsker på samisk kunst) for å styrke forholdet mellom forskning og formidling gjennom utstillinger, publikasjoner og lignende. Det oppmuntres også til et større samarbeid mellom Nordnorsk kunstmuseum og RiddoDuottarMuseat.

Innsatsområder – samisk kunst

1. Samisk kunstnersenter vurderes tatt inn i Den nordnorske kulturavtalen.

2. Aktørene oppmuntres til å etablere nettverk for samisk visuell kunst, der Samisk kunstnersenter og Riddo DuottarMuseat tar et nettverksansvar i landsdelen og inngår i aktuelle nasjonale nettverk.

5.4. Utdanning og videreutdanning

Nord-Norge har kunstutdanningsmuligheter på alle nivåer, fra kunstkoler for barn til studier (praktisk og teoretisk) på universitetsnivå.

Utdanningsinstitusjonene er grunnlag for å utvikle gode fagmiljøer, arbeidsplasser for kunstnere, kunstkritikk og refleksjon. Ikke minst bidrar utdanningsinstitusjonene til rekruttering til kunstmiljøet. Utdanningsinstitusjonene må være aktive deltakere i ulike nettverk for kompetanseheving i Nord-Norge.

For barn og unge finnes kommunale kunstkoler, den kulturelle skolesekken, ungdommens kulturmonstring og flere videregående skoler med estetiske fag.

Kunstkolen i Karasjok ble godkjent av Kunnskapsdepartementet i juli, starter opp med 20 elever høsten 2011.

Kunst- og filmfagskolen i Kabelvåg tilbyr toårig fagutdanning, og jobber for å kunne tilby treårig bachelorutdanning i samarbeid med universitetet i Bodø. Ønsker også å opprette videreutdanning i kuratering og formidling – med studiepoeng, samt kurs i markedsføring, pressearbeid m.m. Ønsker også å etablere Artist-in-Residence for gjestelærere og andre.

Kunstakademiet, Universitetet i Tromsø utdanner kunstnere på høyt nivå, med bachelor i samtidskunst. Arbeider prosjektorientert slik at studentene også lærer å kuratere utstillinger.

Kunstvitenskapelig fakultet, Universitetet i Tromsø tilbyr studier i *kunstvitenskap* (arkitektur, maleri og skulptur, kunsthåndverk, visuell kultur) fra bachelor til og phd, mens bachelorprogrammet *Kunst- og kulturformidling* underviser for eksempel i publikumsutvikling (et emne som også kan tas som delemne).

Innsatsområder – utdanning og videreutdanning

1. Utdanningsinstitusjonene bør spille en aktiv rolle i kompetansenettverkene.
2. Det bør etableres nettverk for kunstutdanning og kunstpedagogikk. Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen kan også knyttes til nettverket.
- 3 Det vurderes opprettet videreutdanningstilbud på Kunst- og filmfagskolen i Kabelvåg, i kuratering og formidling. Videreutdanningen kan opprettes i samarbeid med høyskoler/universitet.

5.5. Stimulere og styrke kunstkritikken

I dag er det få aktive kritikere i Nord-Norge, og nordnorske utstillinger og festivaler oppnår lite oppmerksomhet og kritikk i riksdekkende medier. En styrket kunstkritikk og

publikasjonsvirksomhet vil gi økt oppmerksomhet om nordnorsk kunstliv, kunnskap, teoretisk refleksjon og offentlig samtale omkring kunsten. En levende kunstkritikk er i seg selv en møteplass for faglig utvikling.

Innsatsområder – kunstkritikk

1. Fagmiljøene oppfordres til å opprette et forum for kunstkritikk, for eksempel i et samarbeid mellom institusjonene i Tromsø (kunstvitenskap, akademiet, museet, kunstforeningen m.fl.). Virksomhet kan være skrivekurs, kritikerseminarer, publikasjoner og lignende.
2. Kritikere og kunstkribenter skal kunne søke om midler fra det nye kunstfondet for å utøve kunstkritikk i landsdelen.

5.6. Artist in Residence (AiR)

Landsdelsrådet ønsker å styrke fagmiljøer og internasjonal kunstnerutveksling ved å sette fornyet fokus på Artist in Residence-programmer. Kunstnerutveksling og gjesteatelier bidrar til å skape sterke, levende fagmiljøer, til kompetanseheving og internasjonalisering.

Det er i dag gjesteatelierer i alle tre fylkene. Landsdelsrådet ønsker å utvikle AiR-program for norske og utenlandske kunstnere som ønsker arbeidsopphold i Nord-Norge. Residensene må også være åpne for kuratorer, forskere og kritikere, og bør tilbys for kortere perioder, for eksempel fra to uker til ett år, for å sikre bevegelse og nyskaping.

Kunstnerutvekslingsprogrammer bør utvikles i tilknytning til eksisterende, større fagmiljøer (akademiet, kunst- og filmfagskolen, festivaler og lignende), som har behov for gjesteatelierfunksjon og som kan ivareta vertskapsfunksjonen. Det kan også knyttes samarbeid opp mot den lokale kunstforening og lignende. Det må være verksted og visningsrom i tilknytning til residensene, og det må knyttes reisestipend til programmene.

Innsatsområder – AiR

1. Identifisere og drifte nettverk av AiR i Nord-Norge som kan inngå i nasjonalt og internasjonalt nettverk. Det bør satses på felles markedsføring av residensordningene. Ansvaret for å drifte nettverket kan lokaliseres til ett av de sentrale AiR-stedene, eller til Nordnorsk kunstnersenter.

Nettverksansvarlig skal samarbeide aktivt med OCA – Office for Contemporary Art, Kulturkontakt Nord, Barentssamarbeid, og andre residens- og stipendprogrammer

2. Den enkelte fylkeskommune skal lage en strategi for videreutvikling av residenser og kunstnerutvekslingsprogrammer, i samarbeid med nettverksansvarlig.

3. Reisestipend skal knyttes til AiR-programmene – både for opphold ved nordnorsk kunstnerresidens og for opphold ved utenlandsk institusjon der invitasjon foreligger. Det skal vurderes hvorvidt reisestipend skal knyttes til kunstfondet.

6. Internasjonalisering

Et av målene i den nordnorske kulturavtalen er at det skal "skapes, produseres og vises visuell kunst på internasjonalt nivå i landsdelen". Med dette menes at man skal skape og formidle kunst av så høy kvalitet at den også er interessant på en internasjonal arena.

Det produseres mye kunst av høy kvalitet i Nord-Norge. Kunstprosjekter som Skulpturlandskap Nordland, Barents Spektakel og LIAF bidrar til å styrke Nord-Norges internasjonale posisjon. Store kunstbegivenheter er viktig for å oppnå internasjonal oppmerksomhet. Det har vært fremsatt ideer om for eksempel en ny triennale som tar i bruk hele det nordnorske kunstnettverket (kalt "Thule Triennale"), og en idé om å søke om å få den europeiske samtidskunstbiennalen Manifesta til Tromsø.

Men også mindre og smalere produksjoner kan selvsagt være interessante i en internasjonal sammenheng. Dagens kunstnere knytter seg oftere opp mot internasjonalt kunstliv enn tidligere, og internasjonal kulturutveksling er for mange en forutsetning for egen kunstnerisk utvikling. Den internasjonale kontakten går gjennom uformelle og private nettverk som etableres på internasjonale konferanser, festivaler og lignende.

Kunstscenen i Nord-Norge skal styrkes gjennom bevisst satsning på internasjonale kunstprosjekter, festivaler og Artist in Residence-program. Det er behov for å finne treffsikre støtteordninger for å sikre internasjonal kunstnerutveksling, møteplasser og distribusjon av utstillinger med internasjonal profil. Langsiktighet er ofte en forutsetning for vellykket internasjonalt samarbeid. Trygg økonomi for institusjoner og organisasjoner – til reiser og programutvikling – vil derfor kunne styrke internasjonalisering. Det koster å ferdes på den globale kunstscenen.

Støtteordninger spesifikt beregnet på internasjonale samarbeidsprosjekter skal brukes aktivt – for eksempel BarentsKult, Barentssekretariatets kulturprogram for norsk-russisk samarbeid, Kulturkontakt Nord, EUs kulturprogram og lignende.

Innsatsområder – internasjonalisering

1. Det skal kunne søkes produksjonsstøtte til nyskapende kunstprosjekter som formidles internasjonalt, og til internasjonale møteplasser for visuell kunst i Nord-Norge, som konferanser, festivaler, biennaler og lignende større begivenheter, fra det nye kunstfondet. Jfr. strategipunkt 1.

2. Det bør etableres kompetansenettverk mellom institusjoner som har potensial for internasjonalt gjennomslag, som sammen kan skape gode strategier for langsiktig og målrettet arbeid for internasjonal profilering, kompetanseutveksling og samarbeid.

Nettverket kan også medvirke til at nordnorske aktører finner samarbeidspartnere i utlandet. Også Nordnorsk kunstnersenter skal kunne gi bistand til aktører som er uerfarne på den internasjonale kunstscenen.

3. AiR-programmene skal stimulere til internasjonal kunstnerutveksling.

4. Eksisterende ordninger som EUs kulturprogram, BarentsKult, Nordisk kulturfond og Kulturkontakt Nord skal brukes aktivt. Interregprogrammene kan også nyttes til kulturformål.

5. BarentsKult opprettholdes som finansieringskilde for samarbeidsprosjekter mellom Norge og Russland. "Målsetningen for BarentsKult er å bidra til realiseringen av større kunst- og kulturprosjekter i norsk og russisk del av Barentsregionen. Programmet skal stimulere økningen av gode, nyskapende kunst- og kulturfaglige prosjekter [...]".

7. Reorganisere kunstfeltet gjennom regionalt kunstsenter og faglige nettverk

Med en sterk offentlig organisasjon med utgangspunkt i de eksisterende kunstinstitusjonene, vil vi oppnå en sterk satsing på samtidskunst, synergieffekter i form av økt kompetanse, økt formidling og økt antall produksjoner innen feltet [...] (Den nordnorske kulturavtalen 2010–2013)

Det er bred enighet om at Nord-Norge trenger kompetansemiljøer for visuell kunst med stor faglig tyngde og gjennomslagskraft, som kan bidra til å styrke kunstens posisjon, stimulere til økt produksjon, mer formidling, nyskaping og kvalitet.

Det er videre bred enighet om – både hos kunstaktørene og hos politisk ledelse – at man skal søke å styrke nåværende institusjoner og organisasjoner fremfor å skape nye. Derfor er det foreslått å styrke funksjoner som allerede ligger hos aktørene, og å stimulere til samarbeid mellom aktørene gjennom å etablere kompetansenettverk.

Som en konsekvens av de øvrige tiltakene i strategien er det nødvendig å foreta visse organisatoriske grep i kunstfeltet. Reorganiseringen er et verktøy for å nå målene om økt produksjon, kompetanseheving og generell styrking av kunstfeltet.

7.1. Organisering av kunstsenterfunksjonen

Opprettelsen av et nordnorsk kunstfond innebærer et behov for et forvaltningsorgan, som nevnt i punkt 1.2. Landsdelsrådet ønsker å etablere et ressurs- og kompetansesenter – et regionalt "kunstsenter" – som kan forvalte det nye kunstfondet og ivareta kompetansehevnede tiltak. Også dette skal legges i tilknytning til eksisterende institusjonen.

Landsdelsrådet ønsker å se på en mulig reorganisering av Nordnorsk kunstnersenter (NNKS) for ivaretagelse av slike oppgaver. Dette krever imidlertid en omorganisering av NNKS, som er kunstnereid. En ny organisasjonsstruktur må ivareta hensynet til at fondet og forvaltningen av dette som et offentlig ansvar.

Kunstfondet må som nevnt i punkt 1 forvaltes av et eget råd/styre, men administrativt kan det være tilknyttet et regionalt kunstsenter. Et nytt kunstsenter som også har i oppgave å forvalte kunstfondet, krever en omorganisering av Nordnorsk kunstnersenter. Dette er kunstnersenteret innstilt på å forhandle om. (Merk forskjellen mellom *kunstsenter* og *kunstnersenter*).

Organisasjonsmodell må avklares med NNKS. Det er også viktig å se på forholdet mellom kunstsenterfunksjonen og andre funksjoner lagt til andre institusjoner/organisasjoner.

Nordnorsk kunstnersenter (NNKS) skal altså fortsatt ivareta kunstnernes interesser, slik det gjøres i dag, for eksempel gjennom informasjonsarbeid og markedsføring av kunstnere med tanke på salg og utsmykkingsoppdrag, organisering av Dks-produksjoner, butikk m.m.

Kunstnersenteret (NNKS) har også behov for styrking på visse områder. Dette gjelder for eksempel tilgjengelige midler til reiser, frakt og lignende, dvs. små og raske ad hoc-midler til kunstnerne. Denne potten bør økes.

Kunstnerne påpeker videre at det mangler et mellomledd mellom kunstnere og institusjoner, gallerier og andre oppdragsgivere – en ”produsentkompetanse”, en ekspertise som kan veilede kunstneren med å komme seg inn på et kunstmarked, med markedsføring, nettverksbygging etc. Det er naturlig at NNKS styrkes i rollen som rådgiver og støtteapparat for kunstnere til slike behov.

7.2. Kunstsenterets oppgaver og funksjoner innen kompetanseheving

Kunstsenterfunksjonen skal i tillegg til forvaltning av fondet (som er beskrevet i punkt 1.2) ivareta kompetansehevede tiltak gjennom kurs og konferanser som stimulerer til faglig og kunstnerisk utvikling i Nord-Norge. Kompetansehevende tiltak kan også gjennomføres i samarbeid med institusjoner eller kompetansenettverk.

Det etterspørres kompetanseheving innen en rekke felt, for eksempel: utstillingsproduksjon og kuratering, pedagogikk og formidling, publikumsutvikling, salg, utstillingsteknikk, kunstkritikk, internasjonalisering og samproduksjon, markedsføring og mediearbeid, søknadsskrivning, næringsetablering, prosjektledelse, videoredigering og data, med mer.

Det er også behov for nettbaserte bransjeoversikter med oversikt over kunstnere, aktuelle formidlere og foredragsholdere, visningsrom med mer

Fagmiljøene ønsker flere konferanser for faglig fordypning og utvikling, og som møteplasser for utveksle ideer og starte samarbeidsprosjekter. Nord-Norge har et potensial for å være en interessant arena for kunstdiskusjon og kunstpolitisk debatt. Allerede i dag har mange institusjoner og festivaler konferanser/faglig møteprogram. Disse kan styrkes.

Kunstsenteret bør ha tilgjengelig midler til reisestøtte for kompetansehevende tiltak for kunstnere og frie produsenter.

7.3. Andre organisatoriske justeringer

a) Turnéorganisasjon. Styrking av turnéfunksjonen med utgangspunkt i eksisterende institusjon, som for eksempel SKINN, Nordnorsk kunstnersenter, Nordnorsk kunstmuseum, eller en sammenslutning av tre kunstforeninger, vil nødvendigvis innebære en reorganisering av den berørte organisasjonen. Dersom for eksempel SKINN ønsker å gå inn for denne oppgaven, vil det innebære en spissing av SKINNs mandat og arbeidsfelt.

Organisasjonsmodell for turnéfunksjon må avklares gjennom møter med berørte parter. Det er også viktig å se på turnéfunksjonens tilknytning til kunstsenterfunksjonen.

b) Nordnorsken. Opprettelsen av Kunstfondet innebærer en omkanalisering av produksjonsmidler. Nordnorsken finansieres i dag med driftstilskudd fra de tre nordnorske fylkeskommunene. I stedet vil Nordnorsken nå kunne søke produksjonsmidler fra kunstfondet på like fot med øvrige prosjekter. Bodø kunstforening vil også kunne søke prosjektmidler fra andre instanser til utvikling av Nordnorsken.

c) Faglige nettverk. Som nevnt i punkt 5, er det behov for å se på oppgaver og funksjoner lagt til de ulike institusjonene eller organisasjonene, og å stimulere til kompetansenettverk. Organiseringen av nettverk er beskrevet i punkt 5.

d) Samisk kunstnersenter. Samisk kunstnersenter vurderes tatt inn i Den nordnorske kulturavtalen.

8. Stimulere flere etableringer av kunstnerisk næringsvirksomhet

Det er et mål at det skal bli lettere å etablere seg som kunstner i Nord-Norge, og at det skal etableres flere kulturnæringsarbeidsplasser.

Kunstnerorganisasjonene peker på særlig to tiltak som kan hjelpe kunstnerne med å etablere seg som kunster: At fylker og kommuner investerer mer i arbeidsplasser, og at fylkene søker å påvirke Innovasjon Norge for å lette kunstneres tilgang til lån for å etablere virksomhet.

Det vil også være en sentral oppgave å sørge for kompetanseutvikling (kurs og opplæring) i forhold til etablering av kunstnerisk næringsvirksomhet.

Rammebetingelsene for næringsutvikling er i liten grad tilpasset kulturnæringene. Det er derfor en utfordring å tilpasse virkemidlene bedre til karakteristikkene og de utfordringene denne næringen har. Kunstnere forteller at det kan være vanskelig å få midler fra Innovasjon Norge, og at det er et behov for at Innovasjon Norge utvider sitt verdiskapingsbegrep til også å omfatte mer langsiktige verdier, som for eksempel stedsutvikling.

Næringsavdelingen i Nordland fylkeskommune er allerede i gang med et samarbeid med Innovasjon Norge på dette, i forbindelse med prosjektet "Den verdifulle kystkulturen". Fylkeskommunen arbeider med en handlingsplan for kulturnæringer, hvor man blant annet ser

på kunst og kultur innefor et utvidet verdiskapningsbegrep, og som en ressurs for næringsutvikling.

Finnmark fylkeskommune lanserte høsten 2003 visjonen om at fylket innen 2014 skulle ha 500 flere kulturarbeidsplasser. Fylket mener å være på god vei. Det var 147 flere heltids sysselsatte i kulturnæringene i Finnmark ved inngangen til 2007 enn det var i 2000. Finnmark har opprettet et investeringsfond med låne- og investeringsordninger, og avviklet kompetanseutviklingsprogrammet "Lønnsom kultur".

INTRO – fond for kulturnæringen i Tromsø – hadde sin første søknadsfrist 1. oktober 2010. Det drives av Tromsø kommune, som "ønsker å styrke byens attraktivitet gjennom næringsutvikling i kultursektoren."

Det ligger et potensial for kommunene i å støtte kunstnere med arbeidsmuligheter (verksted, fellesverksted) med rimelig/gratis husleie. Dette gjelder særlig kunstnere i etableringsfasen. Kommunene har likeledes et stort potensial i å utvikle gjesteatelierer, kunstnerisk relaterte arbeidsplasser, visningsrom osv.

Det er samtidig et gjennomgående behov for å bygge opp et kompetent kunstmarked og å øke salgskompetanse hos kunstforeninger og gallerier. Det kan også være behov for å bistå kjøpere, som for eksempel bedrifter og kommuner, med kunstkompetanse ved innkjøp.

Innsatsområder – kunstnerisk næringsvirksomhet

1. Det arbeides med kunstnerisk næringsvirksomhet på regionalt nivå i alle tre fylkeskommuner. Dette arbeidet videreføres i de enkelte fylkene.
2. På nasjonalt nivå bør det sees på feltet mellom støtteordninger fra Norsk kulturråd og virkemiddelapparatet til Innovasjon Norge, slik at det skapes ordninger som svarer til kunstnernes behov for et bredere verdiskapningsbegrep for kulturnæringene
3. Næringsavdelingene i enkelte fylkeskommunene skal fortsatt sikre kompetanseheving på området kunst & næring gjennom å tilby opplæring og bistand til kunstnere som vil etablere seg som næringsdrivende..
4. Kunstmarkedet må styrkes. Kommuner og bedrifter skal stimuleres til å kjøpe profesjonell kunst, for eksempel ved at de tilbys konsulenthjelp ved kjøp. Dette kan være en oppgave som kan tillegges det nye kunstsenteret.

8.2. Kunstnerisk tilknyttede arbeidsplasser

De fleste kunstnere livnærer seg med annet inntektsgivende arbeid ved siden av kunstnerisk virke. Det må være et mål å tilrettelegge for kunstrelatert, inntektsgivende arbeid, der yrkesgruppens faglige kompetanse kan komme flere til gode. Kunstnerisk tilknyttete arbeidsområder kan være for eksempel:

Den kulturelle skolesekken
Lærer i grunnskolen og videregående skole, samt i kunst- og kulturskoler
Gjestelærer ved Kunst- og filmfagskolen i Kabelvåg og ved Akademiet i Tromsø

Formidlingsoppdrag ved lokale kunstutstillinger
 Arbeid i kunstinstitusjoner
 Ressurs i stedsutviklingsprosjekter og i lokalt og regionalt planarbeid
 Konsulent i utsmykkingsoppdrag
 Foredrag i forbindelse konferanser, artist talks osv.

Mange savner den tidligere aspirantordningen til Norsk kulturråd, der nyutdannede kunstnere kunne jobbe halv tid i en institusjon og halv tid med egen kunst. Institusjonen får arbeidskraft, og kunstneren får utviklet sin kompetanse. En ny trainéordning bør vurderes.

Innsatsområder – kunstnerisk tilknyttete arbeidsområder

1. Hvert enkelt fylke skal utrede flere mulige arbeidsplasser for kunstnere for å utvide kunsttilknyttede arbeidsmuligheter – hvor er det bruk for kreativ kompetanse?
- 2 Landsdelrådet foreslår at Kulturdepartementet vurderer en ordning med kunstnertrainees i kunstinstitusjonene. En slik ordning vil virke kompetansehevende og skape arbeidsplasser.

8.3. Det skal være attraktivt å være skapende kunster i Nord-Norge

Målet er at det skal være attraktivt å være skapende kunstner i Nord-Norge, og at landsdelen skal ha vitale og profesjonelle fagmiljøer og institusjoner for visuell kunst slik at det skapes, produseres og vises visuell kunst på internasjonalt nivå i landsdelen. (Den nordnorske kulturavtalen 2010–2013)

Å være skapende kunstner er ikke synonymt med å være næringsdrivende. Under forarbeidene med denne strategien, har spørsmålet om hva som utgjør et godt fagmiljø vært tatt opp i en rekke møter med folk fra kunstmiljøet. Hva skal til for at fagmiljøene blir vitale og profesjonelle? Hva er det som gjør det attraktivt å være kunstner i Nord-Norge?

Svarene var mange, blant annet disse:

Gode utdanningsmuligheter
 Sterke institusjoner med faglig kompetanse
 Arbeidsplasser og produksjonsmiljøer
 Spenstige og alternative arenaer for kunst
 Nysgjerrige og kompetente publikummere
 Artist in residence, kunstnerutveksling, reisemuligheter
 Fleksible nettverk – også med andre kunstarter
 Festivaler, konferanser
 Forskning, kritikk, refleksjon – publikasjoner
 Internasjonalt samarbeid
 Muligheter til å livnære seg av kunstnerisk virke

Alle disse temaene og innfallsvinklene er blitt behandlet i strategien.

Kunstnerorganisasjonene påpeker at en bedring av inntektsforhold klart vil gjøre det mer attraktivt å være kunstner i Nord-Norge, og dermed styrke den nordnorske kunstarenaen. Billedkunstnere og kunsthåndverkere er den laveste lønnete kunstnergruppen, med en kunstnerisk inntekt på kr. 93 000 i følge levekårsundersøkelsen fra i 2008.

En rekke innstatsområder og tiltak – som økning i fleksible prosjektmidler og ny ordning med utstillingshonorar – vil være vesentlige for å støtte opp under kunstnernes mulighet til å livnære seg av kunstnerisk arbeid.

I tillegg er det viktig at de regionale kunstnerorganisasjonene har økonomi til å arbeide kunstnerpolitisk og være synlige i det kunstpolitiske feltet.

Innsatsområder – det skal være attraktivt å være skapende kunstner i Nord-Norge

Siden flere punkter i strategien vil gjøre det mer attraktivt å være skapende kunstner i Nord-Norge, vil de fleste av innsatsområdene nevnt i dette punktet også være nevnt tidligere i strategien.

1. Avtaler om utstillingshonorar for kunstnere innføres som prinsipp for kunst- og kulturinstitusjoner og produsenter som mottar offentlig støtte i landsdelen.
2. Det skal opprettes et nytt nordnorsk kunstfond til produksjon og formidling av kunst.
3. Hvert enkelt fylke skal i samarbeid med kommunene lage en oversikt over eksisterende visningsrom og kunstarenaer, og utvikle en strategi for nyetablering og oppgradering av rom for visuell kunst.
4. Fylkeskommunene og kommunene skal invitere kunstnere til samarbeid med planmyndigheter i utformingen av sosiale rom.
5. Det skal kunne søkes produksjonsstøtte til nyskapende kunstprosjekter som formidles internasjonalt, og til internasjonale møteplasser for visuell kunst i Nord-Norge, som konferanser, festivaler, biennaler og lignende større begivenheter, fra det nye kunstfondet
6. Hver fylkeskommune lager en oversikt over eksisterende stipendordninger i fylket. Det er den enkelte fylkeskommunes ansvar å vurdere hva slags stipendordninger de ev. ønsker å ha, samt å utvikle disse.
7. Styrke potten til små raske ad-hoc midler ved NNKS.
8. Identifisere og drifte nettverk av AiR i Nord-Norge som kan inngå i nasjonalt og internasjonalt nettverk. Den enkelte fylkeskommune skal lage en strategi for videreutvikling av residens og kunstnerutvekslingsprogrammer, i samarbeid med nettverksansvarlig. Reisestipend skal knyttes til AiR-programmene – både for opphold ved nordnorsk kunstnerresidens og for opphold ved utenlandsk institusjon der invitasjon foreligger. Det skal vurderes hvorvidt reisestipend skal knyttes til kunstfondet.
9. Hvert enkelt fylke skal utrede flere mulige arbeidsplasser for kunstnere for å utvide kunsttilknyttede arbeidsmuligheter – hvor er det bruk for kreativ kompetanse?

10. Landsdelsrådet foreslår at Kulturdepartementet vurderer en ordning med kunstnertrainees i kunstinstitusjonene. En slik ordning vil virke kompetansehevende og skape arbeidsplasser. Driftstilskudd til de nordnorske kunstnerorganisasjonene videreføres.

11. Kritikere og kunstkribenter skal kunne søke om midler fra det nye kunstfondet for å utøve kunstkritikk i landsdelen

12. Samisk kunstnersenter vurderes tatt inn i Den nordnorske kulturavtalen

VEDLEGG 1: KUNSTKARTET I NORD-NORGE – EN KORT OVERSIKT

Omfattet av den nordnorske kulturavtalen:

Nordnorsk kunstnersenter (NNKS), Svolvær
 LIAF (Lofoten International Art Festival)
 Se kunst i Nord-Norge (SKINN), Bodø
 Den Nordnorske Kunstutstilling (Nordnorsken), Bodø
 Nordland Kunst- og Filmskole, Kabelvåg
 Festspillene i Nord-Norge, Harstad
 Trastad samlinger
 Landsdelsdekkende organisasjoner for skapende og utøvende kunstnere

Andre sentrale aktører:

Nordnorsk Kunstmuseum, Tromsø
 Troms fylkeskultursenter Kysten
 Kunstakademiet i Tromsø
 Tromsø kunstforening
 Bodø Kunstforening
 Galleri Nord-Norge, Harstad
 Pikene på broen, Kirkenes
 Samisk Kunstnersenter, Karasjok
 RiddoDuottarMuseat, Karasjok

Diverse kunstnerfellesskap
 Artist in Residence – AiR (private og offentlige, alle tre fylker)
 Over tjue kunstforeninger – hvorav tre har intendant
 Private gallerier
 I tillegg finnes kulturhus, kulturhistoriske museer og biblioteker som kan vise kunst

Sentrale aktører på nasjonalt nivå:

Norske bildende kunstnere (NBK)
 Norske kunsthåndverkere (NK)
 Nasjonalmuseet (Nettverk galleri, nettverk skole, nettverk museum)
 Norsk kulturråd
 Kulturdepartementet

VEDLEGG 2: LANDSDELSRÅDET FOR KULTUR – OPPGAVER OG MANDAT

Fra Den nordnorske kulturavtalen:

Landsdelsrådet er et politisk råd som, i nær dialog med kunst- og kulturfeltet, skal arbeide for å virkeliggjøre visjonen om ”å fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar og oppleve eit mangfald av kulturuttrykk” (Kulturlova, 2007).

Landsdelsrådet for kultur

For ytterligere å styrke det kulturpolitiske samarbeidet, oppretter fylkesrådene et landsdelsråd for kultur. Landsdelsrådet skal bestå av de fylkesrådene som har ansvar for kultur i Nordland, Troms og Finnmark.

Gjennom landsdelsrådet for kultur vil fylkesrådene årlig gjennomgå avtalen og de felles strukturene man har i landsdelen på kulturområdene. Fylkesrådene vil være en aktiv eier og pådriver for utvikling av kulturinstitusjonene i landsdelen. Fylkesrådene vil drøfte aktuelle felles kulturpolitiske utfordringer og ta initiativ til felles prosjekter og utviklingstiltak.

Landsdelsrådet koordinerer samarbeidet mellom fylkeskommunene på kulturområdet. Rådet skal arbeide etter prinsipp om konsensus mellom likeverdige parter. Hver fylkeskommune stiller med en administrativ ressurs som stilles til rådighet for rådet.

Mandat for et landsdelsråd for kultur

Landsdelsrådet skal sette dagsorden for den nasjonale og internasjonale kulturpolitikken på områder med interesse for Nord-Norge.

Landsdelsrådet skal koordinere samarbeidet mellom fylkeskommunene, utvikle strategier og drive politikktutforming innen felles satsingsområder.

Landsdelssamarbeidet innen kultur er basert på de overordnede strategiene og planene som er vedtatt av de respektive fylkeskommunene. Den nordnorske Kulturavtalen er et sentralt virkemiddel i samarbeidet.

Landsdelsrådet og arenaer for dialog

Landsdelsrådet for kultur skal være et rent politisk råd. I tillegg er det viktig å etablere arenaer for dialog mellom landsdelsrådet og kulturlivet, og mer generelt mellom kulturfeltet og det politiske feltet. Slike arenaer for dialog med landsdelsrådet og andre aktører på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå kan være:

- større kulturpolitiske seminarer og konferanser
- rundebordskonferanser
- møter med aktuelle aktører innen et gitt felt

VEDLEGG 3: RELEVANTE OFFENTLIGE DOKUMENTER

Andre offentlige dokumenter som er aktuelle og sentrale i utarbeidingen av en ny kunstpolitikk for Nord-Norge

Lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd (kulturlova):

(Utdrag)

§ 3. Staten skal fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd over heile landet gjennom rettslege, økonomiske, organisatoriske, informerande og andre relevante verkemiddel og tiltak.

Staten skal utforma verkemiddel og gjennomføra tiltak for å fremja og verna eit mangfald av kulturuttrykk i samsvar med internasjonale rettar og plikter.

§ 4. Fylkeskommunen og kommunen skal syta for økonomiske, organisatoriske, informerande og andre relevante verkemiddel og tiltak som fremjar og legg til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd regionalt og lokalt.

§ 5. Staten, fylkeskommunen og kommunen skal syta for

at kulturlivet har føreseielege utviklingskår,

å fremja profesjonalitet og kvalitet i kulturtilbodet og leggja til rette for deltaking i kulturaktivitetar,

at personar, organisasjonar og institusjonar har tilgang til informasjon om ordningar med økonomisk støtte og om andre verkemiddel og tiltak.
(Kulturlova, 2007)

Kulturløftet II

Kulturløftet II ble presentert av daværende kulturminister Trond Giske i august 2009. Som første punkt på listen, er målet om at én prosent av statsbudsjettet skal gå til kultur innen 2014. Av andre punkter som er relevante for arbeidet med en strategi for visuell kunst i Nord-Norge, er følgende:

9: Satse på arkitektur, billedkunst og kunsthåndverk

Styrke norsk arkitektur og stedsutvikling ved å følge opp den nasjonale handlingsplanen for arkitektur. Satse på billedkunst og kunsthåndverk blant annet gjennom å utvikle visningsarenaene. Styrke stipendordningene og legge særlig til rette for unge kunstnere. Det skal satses på kunst i offentlige rom.

14. Bedre kunstneres levekår

Vi vil bedre kunstneres levekår, med hovedvekt på inntektsvilkår og velferdsordninger. Forbedre stipendsystemet og støtte etableringen av en danse- og teaterallianse. Sikre kunstnernes rettigheter til egne åndsverk. På basis av dette bruke mulighetene som ny teknologi gir.

15. Øke den lokale kulturinnsatsen

Vi vil være pådrivere for lokal innsats på kulturområdet, blant annet gjennom fortsatt styrking av kommuneøkonomien. Sørge for gode kulturarenaer i hele landet, gjennom å øke bevilgingen til kulturbygg. Bidra til at kulturlovens forpliktelser følges opp. Desentralisere beslutninger og redusere byråkrati slik at mer penger går til aktivitet.

16. Internasjonal kultursatsing

Legge til rette for økt kulturutveksling mellom Norge og andre land. Det skal støttes opp om kulturarbeidet i nordområdene og om den norsk-russiske kultursamarbeidet. Kultur skal brukes aktivt i norgesprofilering.

17. Satse på næringsutvikling og kultureksport

Det skal stimuleres til kultur- og næringsprosjekter og økte private bidrag til kultur. Utvikle potensialet i koblingen mellom kultur, næring og reiseliv. Legge til rette for at flere kunstnere skal kunne leve av egen kunst. Det skal legges til rette for at mer av norsk kultur kan eksporteres til utlandet.

Mulighetenes landsdel – handlingsplan for kultur i Nordområdene

Mulighetenes landsdel - handlingsplan for kultur i Nordområdene (presentert av daværende kultur- og kirkeminister Trond Giske 7. september 2009) er et ledd i Regjeringens nordområdestrategi og innebærer en nasjonal satsing på bosetting, arbeid, verdiskaping, utdanning, kultur og kontakt over grensene i nord. Handlingsplanen skal blant annet synliggjøre kulturfeltets bidrag til utvikling i nordområdene.

Mange av de virkemidlene som nevnes i denne strategien, finner støtte i regjeringens nordområdestrategi. For eksempel kan man lese følgende:

1.4.1 Styrking av kulturfeltet i Nord-Norge

Kultur- og kirkedepartementet vil forankre nordområdesatsingen i kultursektoren i Nord-Norge og landet for øvrig ved å:

tilrettelegge for samarbeid mellom nasjonale kulturinstitusjoner og de nordnorske

kulturinstitusjonene.

arbeide for å skape flere møteplasser for kulturaktørene i Nord-Norge.

I *Mulighetenes landsdel* presiseres det at "[g]jennomføringen av tiltakene i handlingsplanen vil derfor skje i et samspill med det arbeid som utvikles og gjennomføres av fylker og kommuner og kulturaktører lokalt og regionalt."

http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Frivillig%20virksomhet/Nordomraadesatsing_kultur/Handlingsplan_MulighetenesLandsdel_sept2009.pdf

Stortingsmelding om visuell kunst, ventes høsten 2011

Kulturdepartementet går høsten 2010 i gang med å utarbeide en stortingsmelding om visuell kunst. prosjektet igangsettes i oktober 2011, ferdigstilling er høsten 2011. Det legges opp til en bred prosess med mulighet til innspill. Kunstnerorganisasjonene ser med forventning fram mot stortingsmeldingen og venter å få en oversikt over feltet. Det er viktig å samkjøre nordnorsk arbeid med departementets og kunstnerorganisasjonene. Strategi for visuell kunst i Nord-Norge bør søke å imøtekomme en del av de forventningene som kunstnerorganisasjonene selv mener vil bedre forholdene.

I april 2010 sendte de fire kunstnerorganisasjonene, Norske Billedkunstnere (NBK), Forbundet Frie Fotografer (FFF), Samisk Kunstnerforbund (SDS) og Norske Kunsthåndverkere (NK), en forespørsel til Kulturdepartementet om en Stortingsmelding for det visuelle kunstfeltet. I brevet sitt skriver de blant annet:

Det visuelle kunstfeltet ser med forventning på videreføring av Kulturløftet II og er inneforstått med signalene gitt av Kulturministeren. Spesielt at grunnfinansiering av kunstnernes arbeid gjennom stipender og GI skal videreføres og styrkes. (...)

En fattigdomsbekjempelse i forhold til de visuelle kunstnernes levekår vil best gjøres ved å styrke og befeste etablerte ordninger samt skape prosjektbaserte støtteordninger som kompenserer for manglende lønnstilknytning. (...)

I motsetning til andre kunstnergrupper mangler kunstnerne i det visuelle feltet et mellomledd mellom produksjon på verksted og eventuelle oppdragsgivere. En stortingsmelding som ser på tiltak mot profesjonalisering og samhandling mellom flere kunstnere for kunnskapsutveksling, markedsføring og spissing mot oppdragsgiver, både offentlige og private gallerier samt næringslivet vil være et mulig resultat i forbindelse med en stortingsmelding. (...)

Støtteordninger i det visuelle kunstfeltet må være treffsikre i forhold til å opprettholde et mangfold av kunstuttrykk.

(Hele brevet ligger på:

<http://www.kunsthandverk.no/pop.cfm?FuseAction=Doc&pAction=View&pDocumentId=25458>)

Også Norsk kulturråd har anmodet regjeringen om en gjennomgang av det visuelle kunstfeltet. I et notat av 28.6.2010 ber rådet om en gjennomgang som skal gi en oppdatert beskrivelse av kunstfeltet – av kunstuttrykk og kunstpraksiser, kunstneres arbeidsprosesser og organisering av det kunstneriske arbeidet, institusjoner og nye arenaer, den internasjonale arenaen, publikum og offentligheten, samt bevaring av samtidens kunstuttrykk. På bakgrunn av de store endringene i feltet for visuell kunst de siste 10-15 årene vil en slik gjennomgang kunne berede grunnen til en ny kunstopolitikk tilpasset dagens kunstscene.